

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-område

SE0520155 Kragenäs

EU:s medlemsländer bygger upp ett sk. "ekologiskt nätverk" av naturområden som kallas Natura 2000. Livsmiljöerna för vilda djur och växter krymper i snabb takt och många arter hotas av utrotning. Länderna i EU samarbetar därför för att försöka bevara det europeiska växt- och djurlivet. Arbetet grundas på två EU-direktiv, fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.

Natura 2000-områden i Västra Götalands län

I Västra Götalands län finns 406 av regeringen beslutade Natura 2000-områden (t.o.m. år 2004) som sammanlagt har en yta av cirka 240 900 hektar. Avsikten med områdena är att bevara speciella, i EU direktiven bestämda naturtyper och arter. I länet förekommer 54 av dessa naturtyper och 95 djur- och växtarter. Arbetet med att utse områden har pågått sedan EU-inträdet 1995. Naturtyperna kan sammanfattas i följande kategorier och täcker cirka hälften av den totala ytan.

- Berg / hållmark, 3 800 ha
- Odlingsmark / hed, 3 506 ha
- Lövskog, 5 248 ha
- Barrskog, 8 475 ha
- Våtmark / hed, 14 218 ha
- Sötvatten, 21 567 ha
- Sötvatten, Vättern, 60 000 ha
- Hav / kust, 25 304 ha

Bevarandeplanen

Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden, vad som kan skada eller påverka naturvärdena samt vad som krävs för att de ska finnas kvar. Planen ska också underlätta vid tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplaner utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Planen kan dock revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras; den sägs vara ett "*levande dokument*". Det är därför aldrig för sent att bidra med kunskap och synpunkter, kontakta gärna Länsstyrelsen. När bevarandeplanen ändras medför det att den måste fastställas på nytt. Markägare och andra berörda ges då nytt tillfälle att lämna synpunkter om ändringarna är av betydelse.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada Natura 2000-områdenas värden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det gäller även åtgärder utanför Natura 2000-området (regleras av miljöbalken). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i ett område bör man samråda med länsstyrelsen innan man påbörjar en åtgärd. Om det rör sig om en skogsbruksåtgärd ska istället samråd hållas med skogsvårdsstyrelsen innan en åtgärd påbörjas.

Mer information

Länsstyrelsen - www.o.lst.se - Telefon 031-60 50 00 vx. - E-post: natura2000@o.lst.se

Skogsvårdsstyrelsen - www.svo.se - Telefon 033-17 73 30 vx. - E-post: svs@svsvg.svo.se

Naturvårdsverket - www.naturvardsverket.se

Om lagstiftningen som Natura 2000 bygger på

Ett Natura 2000-områdes juridiska status bestäms av flera paragrafer i miljöbalken. Förutom bestämmelser om områdesskydd och tillståndsprövning enligt 7 kap. miljöbalken är Natura 2000-områden även riksintresseområden enligt 4 kap. 1 och 8 §§ i miljöbalken, vilket innebär att Natura 2000-bestämmelserna får en tydlig koppling till en rad andra lagar som rör markanvändning. Bestämmelser som rör miljökonsekvensbeskrivningar (MKB), tillsyn och ersättningsfrågor m.m. i Natura 2000-områden finns även i miljöbalkens kapitel 6:1 och 7, 11:9, 17:3, 19:2, 21:7, 29:4 och 31:4 och 5 kap. MB samt i förordningen om områdesskydd (1998:1252).

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Lena Tingström

BEVARANDEPLAN

Fastställd

2005-08-15

Diarienummer:

511-34174-2004

Enligt sändlista

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0520155 Kragenäs

Kommun: Tanum Områdets totala areal: 12 ha

Områdestyp: pSCI, Life Biogeografisk region: Boreal

Naturtyper och arter som måste bevaras i området:

1330 - Salta strandängar

9070 - Trädklädd betesmark

1084 - Läderbagge*

Bevarandesyfte

Syftet med Natura 2000-området är att de naturtyper och arter som finns i området (se förteckningen) ska bevaras långsiktigt. Varje naturtyp och art ska bidra till att upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus inom sin biogeografiska region. Det här området utgör därför en viktig del i det ekologiska nätverk av områden som Natura 2000 bygger på.

Området skall bidra till att upprätthålla eller återställa gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå för de naturtyper och arter (enligt habitat- eller fågeldirektivet), som ingår i området.

Syftet med området är att bevara salta strandängar samt trädklädda betesmarker i ett hävdat tillstånd. Skalbaggen läderbagge och växterna glasört, kustarun, strandkrypa, salttåg samt vadarfåglar skall ha gynnsamma betingelser.

Regeringen fattade beslut om att föreslå området till Natura 2000-nätverket i januari 1998.

Beskrivning av området

Naturreseptatet Kragenäs är beläget innanför de stora öarna Resö och Galtö. Det mest påtagliga med området är de vidsträckta salta strandängarna och de trädklädda ekhagarna.

Det grunda vattenområdet, Galtöleran, är en rik fågellokal som är viktig för såväl häckande som rastande fåglar. Bland fåglar som uppehåller sig på eller intill de salta strandängarna kan nämnas kricka, bläsand, häger, enkelbeckasin, strandskata, gluttsnäppa, svartnäppa, grönbena

och rödbena. Under senare år har mängden gäss ökat i området, framförallt grå- och kanadagäss.

Trädskiktet på ekbackarna domineras av grova eller mycket grova ekar och lindar. Inslag finns även av gammal och grov alm samt ung till gammal ask. I den östra av ekhagarna finns i centrum ett parti av klibbal som fläckvis står på breda socklar. Flera av de grova ekarna står delvis inväxta i en relativt ung trädgeneration och behöver frihuggas för att deras framtida överlevnad skall kunna säkerställas. Buskskiktet präglas av bärande arter som hagtorn, hägg, vildkaprifol, brakved, slån, apel. Här finns också en hel del död ved. Flera av de döda träden utgör substrat för vedlevande insekter.

De salta strandängarna hyser arter som glasört, kustarun, strandkrypa och saltåg. Strandängarna är överlag i god hävd med undantag av ett strandsängsområde som ligger helt ohävdad (öster om Hogarälven). Här domineras fältskiktet av rörflen, rödsvingel, havssäv, fackelblomster etc. Kärlväxtfloran inne i ekbackarna karaktäriseras bland annat av lundelm, blåsippan, gullviva, getrams, ormbär, skogsklöver, gökärt, blåsuga och nässlor.

Inom objektet förekommer den sällsynta skalbaggen läderbaggen (hotkategori 1). Läderbaggen har mycket stora krav på sin miljö som måste innehålla grov ek med tillhörande död ved. Andra intressanta insekter är mjölbagge, samt skalbaggar Procaerus tibialis, Dorcatoma chrysomelina och Mycetochara linearis.

Kryptogamfloran är rik och innehåller flera rödlistade arter som t.ex. parasitsotlav, violettbrun skinnlav (hotkategori 3), läderlappslav och grå skärelav. Inom objektet påträffas mossan blockskapania (hotkategori 3). Den goda tillgången på död ved gör att området dessutom är mycket värdefullt för vedlevande insekter.

Även flera intressanta vedsvampar, bl.a. oxtungssvamp och blekticka, finns inom området.

Bevarandemål

Exempel på uppföljningsbara bevarandemål beskrivs under respektive naturtyp och art. Vilka av dessa mål som kommer att användas i området bestäms när kompletterande inventeringar genomförts. Då kommer även koder som x, y och liknande att ersättas med siffror och arter. Preliminära förslag anges inom parentes.

Markägarförhållanden

Privata markägare.

Vad kan påverka negativt

- Upphörande hävd med igenväxning som följd, dels på strandängarna samt dels i ekbackarna.
- Vindsurfingsegling samt vattenskoteråkning.

Eftersom området är naturreservat är följande redan förbjudet

- Uppföra byggnad, t.ex. anlägga bryggor.
- Muddra.
- Bedriva skogsbruk i annan omfattning än vad som framgår av skötselplan.
- Använda handelsgödsel/kalka på betesmarkerna.
- Jakt på sjöfågel.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger

samma med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Området sköts enligt fastställd skötselplan för naturreservatet. Skötselåtgärder som måste vidtas är fortsatt hävd av ekbackarna samt strandängarna. Gallringar/röjningar måste ske löpande när behov föreligger. Se vidare under respektive naturtyp.

Bevarandestatus

Se respektive område.

Uppföljning av naturtyper och arter

De i bevarandeplanen angivna målen ska följas upp.

Bevarandemålen följs upp med olika tidsintervall beroende på vilken naturtyp eller art som berörs. Naturtyper som inte kräver skötsel följs upp stickprovsvis med glesa tidsintervall liksom arter som till exempel förekommer på många lokaler eller som inte är hotade i så hög grad. Områden som vid basinventeringen inte konstateras ha gynnsam bevarandestatus följs upp regelbundet tills gynnsam bevarandestatus uppnåtts. Samtliga områden ska följas upp om de innehåller arter och naturtyper som är sällsynta, särskilt viktiga för biologisk mångfald eller kräver regelbunden skötsel.

Dokumentation

Johansson, O. C, Blomqvist, D. Pehrsson, O. 1997: Värdefulla rast- och övervintringsområden för sjöfåglar på Västkusten. Länsstyrelsen i Göteborgs län. 1997:4. Göteborg.

Larsson, A & Finsberg, M., 1994: Ädellövskogar i Tanums kommun. Länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohuslän, 1997:11. Göteborg.

Länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohuslän, 1995: Värdefulla odlingslandskap i Göteborgs- och Bohuslän – Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohuslän, 1995:21. Göteborg.

Länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohuslän, 1999: Skötselplan för naturreservatet Kragenäs. Beslut 1999-06-22.

Naturvårdsverket, 2004. Åtgärdsprogram för bevarande av jätteträd. Naturvårdsverket, rapport.

Schillander, P., 1989: Ängar och hagar i Tanums kommun. Länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohuslän, 1989:6. Göteborg.

Åhlund, M. Åhlund, I. Berntsson, B 1983: Häckfågelfaunan på betade havsstrandängar. Länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohuslän, 1985:3. Göteborg.

Naturtyper, djur- och växtarter som speciellt måste bevaras i området

1330 Salta strandängar

Beskrivning: Strandängar och strandbetesmarker påverkade av saltvatten med salinitet vanligen över 1,5 %. Dessa är eller har tills nyligen varit präglade av slätter och/eller betesdrift. Karaktäristiskt är inslaget av saltrika fläckar (saltbrännor eller skonor) som uppstått genom att vattnet från översvämningar avdunstat. Sådana saltbrännor finns bl.a. på strandängarna vid Kragenäs. Växt- och djursamhällena har speciella anpassningar till högt salthalt.

Karaktärsarter vid Kragenäs är strandaster, saltmålla, trift, strandkrypa, gulkämpar, saltnarv, rödsvingel, krypven, salttåg. I det ohävdade partiet, öster om Hogarälven, dominerar havssäv, rörflen, älgört, fackelblomster m.fl.

Under sensommaren rastar tidvis inom området, särskilt vid lågt vattenstånd, stora mängder med vadare. Arter som regelbundet uppträder är kärrensäppa, spovsnäppa, småsnäppa, mosnäppa, brushane, grönbena, rödbena (häckar), gluttsnäppa, svartsnäppa m.fl.

Bevarandemål:

Areal:

-Arealen salta strandängar ska vara minst x (5) hektar.

Struktur och funktion:

-Minst 95 % av arealen ska vara avbetad varje år vid vegetationsperioden slut.

-Arealen skonor och saltfrätor minskar inte mer än x %.

-Minst 80 % av vattenstranden ska vara s.k. "blå bård", d.v.s. vass/havssäv/rörflen ska inte förekomma på landstranden i täta bestånd (högst 10 m²).

-Krontäckning av träd och buskar som vuxit upp i välhävdade landskap ska vara högst x %.

Typiska arter:

-Förekomsten av typiska kärlväxter ska bibehållas eller öka.

-Antal häckande par av typiska fågelarter som använder naturtypen vid födosök ska vara konstant eller öka.

Negativ påverkan:

- Upphörande beteshävd med igenväxnings som följd.

- Kvävenedfall, vilket påverkar artsammansättningen bland kryptogamer.

- Vindsurfingsegling, vattenskoteråkning samt lågt flygande hydro-flygplan (landar på vatten).

- Övergödning genom ökad pålagring med ruttnande alger.

- Kväveläckage från angränsande mark.

- Dräneringar för att påskynda avrinningen från strandängen eller närbelägna marker kan helt

eller delvis förstöra biotopen.

Nedan nämnda hot är inte aktuella i naturreservatet då dessa åtgärder är förbjudna.

- Markexploatering: strandängsområden kan förstöras genom utfyllnad, vägdragningar, bebyggelse, ledningsdragningar, master, vindkraftverk mm.

- Uppläggande av muddermassor.

- Uppodling och invallningar.

<i>Bevarandeåtgärder:</i>	Fortsatt bete med nötkreatur inom området. Miljöstöd söks för biologisk mångfald i betesmarker enligt Miljö- och landsbygdsprogrammet för Sverige år 2000-2006. På strandängarna, intill Resövägen, har ca 5-10 årig klibbal brett ut sig och bör omgäende tas bort. Även hagtorn och slån har delvis expanderat ut på strandängen.
<i>Bevarandestatus:</i>	Bevarandestatusen är ej gynnsam eftersom klibbal har expanderat ut på de salta strandängarna. Hävden får ändå betraktas som god.
<i>Uppföljning:</i>	Se tillsvidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av naturtyper och arter. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare.

9070 Trädklädd betesmark

<i>Beskrivning:</i>	<p>Trädklädda betesmarker är generellt sett beväxna med träd och buskar med en krontäckning av minst 25 %, antingen hagar med ett glest trädskikt av björk, ek eller andra trädslag, eller dungar av skog i en för övrigt öppen hagmark eller betade skogar med kontinuitet på tidigare utmarker. Trädklädda betesmarker har ofta grova lövträd som är speciellt värdefulla eftersom träden i regel är artrika vad gäller lavar, svampar och evertebrater, med ofta flera rödlistade arter. Floran och faunan i övrigt varierar i hög grad beroende på typ av trädklädd betesmark och var i landet den uppträder.</p> <p>Ekbackarna vid Kragenäs är mycket artrika vad gäller kryptogamer, vedsvampar och insekter. I trädskiktet märks ek, alm, ask, björk och tall. I buskskiktet finns hassel, brakved, hagtorn, nypon etc. I fältskiktet påträffas gökärt, ängsvädd, stor blåklocka, skogsnäva, hundloka, skogsklöver, ormbär, gullviva och smalgröe. Viktiga lavar på i synnerhet ekbark är bitterlav, skuggorangelav, parknål, ekspik, skärelav. Av svampar förekommer t.ex. oxtungsvamp och blekticka. Bland fåglar förekommer här skogsduva, steglits, grå flugsnappare.</p>
---------------------	--

Bevarandemål:

Areal

-Arealen trädklädda betesmarker ska vara minst x (4,5) ha eller öka.

Struktur och funktion

-Minst 95 % av arealen ska vara väl avbetad varje år vid vegetationsperiodens slut. Med "väl avbetad" menas som regel att betet varit så hårt att ingen skadlig ansamling av förna skett. Lövförna ska inte ha en täckningsgrad på mer än 5%.

-Negativa indikatorarter ska förekomma med mindre än 5% täckning eller frekvens. Negativa indikatorarter är; hundkex, brännässla, åkertistel, krusskräppa, örnbräken, blåbär, lingon samt grenrör och hässlebrodd.

-Krontäckning av träd och buskar som vuxit upp i välhävda landskap ska vara mellan x % och y %. Vedartad igenväxningsvegetation ska inte förekomma, d.v.s. träd och buskar som kunnat etablera sig på grund av att hävden blivit för svag.

-Antalet hamlade (lövtuktade) träd ska vara minst x stycken.

-I naturtypen ska det finnas minst x stycken grova och x stycken ihåliga lövträd.

Typiska arter

-Förekomsten av typiska kärlväxter ska bibehållas eller öka. Minst x stycken av de typiska kärlväxterarterna a, b, c etc. ska förekomma i minst y % av provytorna.

-Förekomsten av typiska lavararter ska bibehållas eller öka. Minst x stycken av de typiska lavararterna a, b, c etc. ska förekomma i minst y % av provytorna.

Negativ påverkan:

- Upphörande hävd eller minskad hävd på grund av färre antal betesdjur.
- Igenväxning med träd och buskar.
- Hästgnag på barken på träd.
- Kvävedfall, vilket kan påverka artsammansättningen, bland annat på epifytiska lavar.
- Stödutfodring och vinterbete, också med eutrofiering som följd.
- Ökat graninslag i lövträdsbärande hagmarker.
- Luftföroreningar, främst bilavgaser från angränsande större vägar, kan utarma den känsliga epifytfloran av lavar och svampar som är knutna till gamla grova ekar.
- Ett ökat kvävedfall kan förändra artsammansättningen i fältskiktet.

Nedan nämnda hot är inte aktuella i naturreservatet då dessa åtgärder är förbjudna.

- Skogsavverkningar.
 - Markexploatering. Strandängsområden kan förstöras genom utfyllnad, vägdragningar, bebyggelse mm.
 - Uppläggande av muddermassor.
-

<i>Bevarandeåtgärder:</i>	<p>Prioritering 1 Fortsatte bete inom området. Miljöstöd för biologisk mångfald i betesmarker enligt Miljö- och landsbygdsprogrammet för Sverige år 2000-2006.</p> <p>Gallring/röjning behöver komma till stånd i båda ekbackarna A och B (markerade på ortofotokarta). Försiktig frihuggning av vidkroniga ekar som tidigare stått öppet bör ske. Ekar i olika åldersgenerationer behöver huggas fram och ges ljus så träden kan fortleva.</p> <p>Även andra ädla lövträd behöver gallras ut. Efter utförd åtgärd skall det finnas ädla lövträd i olika generationer. Död ved kan lämnas kvar på backarna (kan gärna läggas på berghällar i söderlägen). Redan ljusöppna gläntor som finns på de båda backarna kan öppnas upp ytterligare.</p> <p>Klibbalridåer som fått fotfäste intill ekbackarna och som nu börjar vandra ut på strandängen tas huvudsakligen bort.</p> <p>Busk- och slyröjning bör ske. Bedömning görs vad som är igenväxningsvegetation och som växt upp under tid av ohävd. I örigt hänvisas till skötselplanen för naturreservatet.</p>
<i>Bevarandestatus:</i>	<p>Statusen för backarna är inte gynnsam eftersom båda ekbackarna är för slutna och skötselåtgärder bör därför komma till stånd enligt vad som beskrivits ovan. Hävden är emellertid god i ekbackarna (2004).</p>
<i>Uppföljning:</i>	<p>Se tillsvidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av naturtyper och arter. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare.</p>

1084 Läderbagge*; *Osmoderma eremita*

<i>Beskrivning:</i>	<p>Läderbagge är knuten till äldre ihåliga lövträd med stora mängder mulm. I Sverige förekommer den främst i ek, men även i ask, lind, bok och andra träd som blir ihåliga. God solexponering påverkar mikroklimatet inne i hålträden. Läderbaggen föredrar träd som står fristående eller halvöppet och det är sällan man ser arten i helt slutna bestånd.</p> <p>Larven lever inne i stamhåligheternas mulm, där de gnager på den omgivande fastare döda veden. Arten kan stanna mycket länge i samma träd, vilket gör att stora mängder av de karaktäristiska exkrementerna efter hand ansamlas inuti träden. Larvutvecklingen sträcker sig över två till fyra år. Förpuppningen sker under sommaren i en ganska fast kokong i stamhåligheterna. Den fullbildade skalbaggen lever upp till en månad och uppträder i juli och augusti inne i hålträden.</p> <p>Arten gynnas av betesdrift och plockhuggning eller motsvarande ingrepp som håller trädskiktet glest och luckigt, med god möjlighet för ljuskrävande träd som ek att utveckla mulmträd och att föryngra sig.</p> <p>Läderbagge har begränsad spridningsbenägenhet och de flesta individer stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. Individer som förflyttar sig över upp till 190 m avstånd mellan träd har iakttagits. Om avstånden är längre mellan lämpliga hålträd får isoleringseffekten stor betydelse för artens förekomstsmönster.</p>
<i>Bevarandemål:</i>	<p>Bevarandemål för arterna formuleras senare. ArtDatabanken kommer att lämna anvisningar för hur mål ska formuleras. Bevarandemålen kommer att röra populationsstorlek och arternas livsmiljö.</p>

Negativ påverkan: Ett stort antal av de träd där läderbaggen förekommer i hotas genom konkurrens från yngre lövträd och gran. Många lämpliga ekar har dött under senare decennier på grund av överväxning och utskuggning. På många lokaler är kontinuiteten av jätteträd bruten, vilket innebär att ersättningsträd saknas när den äldre generationens träd dör.

På små lokaler löper läderbaggspopulationerna risk att dö ut genom slumpmässiga händelser, även om antalet lämpliga träd skulle hållas konstant. Eftersom många lokaler numer ligger från varandra är sannolikheten för återkolonisation liten eller obefintlig om populationen en gång försvunnit.

Bevarandeåtgärder: Läderbagge är fridlyst. (1 a § Artskyddsförordningen (1998:179) samt NFS 1999:12). Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och förvaring av levande exemplar samt försäljning av levande och döda exemplar av arten. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

På många lokaler, som t.ex. Kragenäs, bör yngre träd väljas ut och skötas så att de i framtiden utvecklas till ihåliga jätteträd.

Fortsatt betesdrift är en grundförutsättning för att arten på sikt skall finnas kvar inom habitatet.

Önskvärda åtgärder anges i det av Naturvårdsverket fastställda åtgärdsprogrammet för bevarande av jätteträd. Det finns ett stort behov av att frihugga jätteträd med håligheter i bryn och kantzoner i igenväxande hagmarker inom de områden där arten förekommer. Detta arbete bör påbörjas snarast.

Bevarandestatus: Statusen för arten är osäker, bland annat på grund av att habitatet kan vara alltför slutet för att läderbagge skall trivas. En viss igenväxning av ekbackarna klara sannolik arten, eftersom båda ekbackarna är något för slutna bör skötselåtgärder komma till stånd enligt vad som beskrivits ovan. Hävden är god i ekbackarna (2004).

Uppföljning: Se tills vidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av naturtyper och arter. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare
